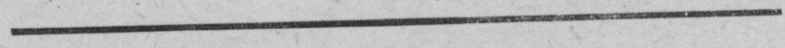

író: BAČSICS ANNAKIRIA

írás ideje: 1871-72

TART.: FÜBEN, FABAN VAN AZ ORVOSÁG

18 lap

Földrajzi mutató: KESZTEGMENTŐ, TÁSKA, NEMESVÍD,
MARCALI, GÖTTA-PUSZTA

Stylomutató: XX

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

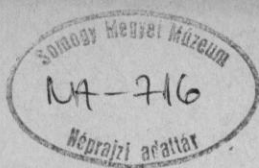
KISKUNHALASI GYÁRA

ZELTAKOMÁS

ÁTVETVE AZ EGYSÉGES LTK. 2007-es TETELE ALÓL

2007

RIPPL-RÓNAI MÚZEUM KAFŐSVÁR

1971-72.

"FÜBEN , FÁBAN VAN AZ ORVOSSÁG"

/gyűjtés/

Gyűjtés helyei:

Mesztegyő,
Táska,
Nemesvid,
Marcali,
Gyóta-puszta,

Jelige:

"Füben, fában van az orvosság"

"Füben, fában van az orvosság"

A ma embere elmosolyodik, ha ezt a mondatot hallja.

Ugyan! Növényekben az orvosság? Azoknak az embereknek, akiknek feszült idegi állapotát csak a Seduken csillapítja, akik altató nélkül nem tudják átpihenni az éjszakát, akiknek gyógyszeres fiókja tömve van antibiotikumokkal, azok az emberek el sem tudják képzelni, hogy régen közvetlenül a természet adta a gyógyszereket, hogy a "házipatikában" felhalmozott növényeket sajátos módon felhasználva védekeztek a betegségek ellen. Szerettem volna összegyűjteni ezeket a népies gyógyítási eljárásokat, megismerni azokat az öregeket, akik nemcsak hittek a növények gyógyító hatásában, hanem a mindennapok bajaiban eredményesen alkalmazták. Azt az anyagot szeretném bemutatni, hogy az öregek milyen gyógyítási módokra emlékeznek vissza, amelyeket helyenként ma is eredményesen még ma is alkalmaznak, amelyeket a gyűjtés során szószerint lejegyeztem. Az eddig összegyűjtött anyag a munkának csak a kezdetét jelenti. A népis hagyományokban hatalmas feltáratlan anyag várja a lelkes kutatót.

Táska, 1971. november 10.

Lukács Ferencné 65 éves

Ha meggyült a köröm, akkor vagy paradicsomot tettünk rá, vagy ötujju füvel kötöttük be. Meg ha talpunkon volt törés, akkor is rátehetjük ezt a füjet. A kertbe terem, olyan magas, kórószerű levelei vannak, de szép nagyok.

A vágásra, nahát mert elvágtuk a kezünket, arra meg sós paprikát tettünk. Az igen csipte, de hama kitisztította, és összeforrasztotta. A fül-fájásra mi sósvizet, vagy szenteltvizet használtunk. A templomba vót ugye vizszentülés, akkor szoktuk hazavinni egy öveggel, és ha a gyerekeknek fájt a füle, akkor csöppentettünk bele. Tudja, kislány, néha az orvosok is mondják, hogy próbálja meg házilag, mert füben, fában van az orvosság. És ugye, régente ezeket hasznáták, ezek vótak.

Fehérfolyás ellen cserfakérget hasznátak, meg a fán van ilyen csomó, minek is mondják, na, annak van ilyen bogyója, ugy csomóba ülnek a fán. /Vagy az akácfa termését vagy a fagyöngyöt használták?/ Egyszer gyütt egy szegény ember és azt mondta, hogy szeggyük azt, főzzük meg, de ne teának, hanem üljön bele abba az a valaki, akinek köllött. És használt, mert többet nem ette a testit.

Hadarisnya csollányt, azt az igen erős csollányt adtuk akkor, ha láttuk, hogy az állat sokat evett, vagy megfázott. Azt ugy csinátuk, hogy megszárogattuk, megfőztük és háromszor-négyszer etettük meg az állattal. És azt láttuk, hogy jobban lett.

Szülés utáni görcsökre pálinkát adtunk az anyának, mézzel és vízzel higitva. Ha fájt a gyerekeknek a hasa, köménymagos teát itattunk vele.

A fogfájásra sokat tudok. Ha lyukas vót a fog, akkor meggyujtott dióbelet tettünk rá, vagy sósavat cseppentettünk bele.

De a fájós fogba, a lyukas fogba a papirhamu is jó vót.

Mesztegyő, 1971. november 20.

Banicz Lászlóné, 78 éves

Édesanyámnak itt fönn a feje teteje nyagyon fájt. En kimentem a kertbe, szettem tromát, és azt megpucútam, késsel megkotortam, ruha közti tettem, és így borítottam a feje tetejire. És meggyógyította. Abban az időben nem lehetett minden hére-hóra futni a doktorhó.

Akkor a vérfüjet is használták. A vérfü olyan kis karikós levelü, azt a vérfolyásra használták. Azt szették, aztánnék megfőzték és azt itatták avva a valakivel, akinek köllött. És használt, mert a doktor ur is sokszor mondta, hogy a házi patika Banicz néni sokszor többet használ, mint a doktori tudás!

Nyilt sebre aztánnék a cicafarku kórót szették. Azt ugy használtuk, angyalom, hogy megmostuk, megtörtük és belecsavartuk a sebbe, és bekötöttük.

Egyszer a férjemék irtottak, aztánnék ugye, ahogyan lefűrészelték a fát, egészen ugy nem, aztánnék az az éles fa felhasította a kezét. Aszongya nekem:

- Ergye, feleségem, szeggy csollányt, mosd meg, törd meg, csavard bele a sebbe, és az anyaszemít, mincs olyan orvos, aki lefölozze. Meg is gyógyult. Hamarosan jött a doktor ur. Ugy szokta mondani neki, hogy Banicz barátom.

- Na, Banicz barátom, hát mi van a kezével?

- Nagyobb doktor vagyok én, mint maga! Feleségem a csollányt megszedte, megmosta, megtörte, s avva kötötte be, az gyógyította meg. Akkor ugye vótak ilyen kelevények, hát annak mondták régen, arra meg azt a széles utifüjet tették. Ugy használták hát ugye, hogy azt is

megmosták, de nem azt a színét tették a sebre, hanem a viszályát, hát azt a hátát. Akkor meg a, na hát hogy is mondják, aki ilyen tüdőbajba, vagy száraz heptikába vót, annak szokták sznni az ezerjő füjet, olyan apró, rózsaszínü virága van, meg az apró bojterjánt. Ezt megfőzve használták.

Megmondom: az én apám két évig szenvedett gyomorfekélyben.

Még elment rá három darab marha ára is. Nem használt... Elvittük Bajomba. Aszongya a Bajomi orvos:

- Édes bácsikám, ne fizessön maga ezért semmit. Nézzen, aszongya mondja meg a családjának, hogy menjen él az erdőre, és azt a vadszőlő levelét, ami az erdőbe van, úgy elfut, azt szöggye, mossa mög, főzze mög és azt igya mög.

De már késő vót. Má nem használt.

Ugye illeneket mondok, mert ezeket hasznáták. Hát még tudom az árpát is! De ha mondom, kineveti. Tudja, itt vót a szememen egy árpa. Azt mondták az öregasszonyok:

- Ha még egyszer itt érem, lefosom,

Ha még egyszer itt érem, lefosom!

Hát aztán igaz vót, nem, elmúlt.

Fogfájásra? Azt megin neveti, ha mondom. Én nem töttem mög.

Hát aszongya egy asszony, mert amikor fiatal vótam, igen szép fogaim vótak, gondoztam őket, de hama tönkrementek. Hát fiatal vóta, és ahol az ipam vett 20 hód birtokot, ott nem vót gyimilcsfa.

Hát amikor hazajöttem, édesanyám szedett körtét. Hát én annyira ettem, hogy kitötött a fogam. Fájt. Azt mongya egy ember:

- Te Rozikám! Mondok én rá orvosságot!

- Mit?

- Verébszart!

Na, hát nem jut eszembe ám minden!

A békarokka, akármilyen kelevényre jó. Az meg kő főznyi, avva meg kő mosogatnyi, ahun a kelevény van. Ettől harmadnapra kifakad. De vöröshagymát és paradicsomot is tettek rá, de bizony gyakran köllött orvos is.

Hát valamikor vót itt egy nagyon jó doktor. Bizony a szegény ember is így tett. Bekötötte paradicsommal. De bizony nagyra dagadt. Öklömnnyire dagadt. Aztán nem mosta le jól. Ugy, hogy a doktor észre- vette. De huncut ember vót. Aztán aszonta neki:

- Hát Jóska bácsi, meggyütt? Aztán mi baja?

- Jaj, doktor ur, igen nagy kelésem van. Bontsa ki.

Persze, meglátta a paradicsomot. Fogta a kését, aztán lassan el- kezdte vágni, és aszonta:

- Paradicsom, gyere ki, paradicsom, gyere ki!

Aztán, amikor hazajött, elmesélte, hogy vele a doktor ur hogyan kibánt. Hát, angyalom, ez is mutatja, hogy akkor is kellett az orvos, de a házi orvosságokat sem tiltották. Tudja, akkor vót házi patika. Össze szoktuk szedni azt az apró bojtergyánt, és az ezerjó füjet. Amikor valaki bajba vót, akkor onnan tudtunk mindig ki- venni és megfőztük. Hát az ilyen orvosságokat a régebbi aszonyok mind össze szokták takarítani.

Hát persze vót olyan is, amelyik nem használt. Például az én öregem- nek isiás vót a lába. Hát ugye nyóc hétig is szokott fekünni szegény. Akkor aszonták neki, hogy Laci bácsi próbálja meg a piritógyökeret. Hát aztán mongya ám, hogy te montak a lábamra orvosságot.

- Hát jól van, öregem, mondom, fogd a gatyaszárt, ergye az erdőre, mert én nem megyek, mert félek a kigyótu.

Elment. Hozott. Hát akkor most hogy kő evve elbánnyi?

Aszongya:

- Vagy megpuculod, megkotrod, aztán egy kis disznózsirral összekevered, aztán merre én mondom, hogy igen fáj, majd avva bedörgölöd.

Hát ugy is lett. De erős vót! Olyan erős vót, hogy az ujjam közit kiette. De bizony nem használt. Elvitte. Elvitte az isiás.

Ugye, a régi asszonyok, embörök, igen tudták az ilyeneket, megmutogatták az asszonyok, hogy melyik mire vót jó, mire hasznos, és hogy használják.

Aztán a fehérmávát! Van bordóba és rózsaszínübe. Olyan magos. Azt is szokták hasbajosnak. Aztán a kányakörmfü. Az is hasfájósnak.

Aztánnék én is igen beteg vótam öt évig. Szülésbe. Aztán ilyen gyűjő-menő kódis aszongya a napamnak:

- Mi a baja a menyecskének?

Hát, aszongya, annak nagy baja van. Nem tud maga azon segiteni.

Most szült és ikreket. Aztánnék nagy beteg. Aszongya az én napamnak:

- Mamám, ne csináljon semmit! Menjen el az erdőre, szeggye azt a kányakörme füjet, aztán aztat főzze föl langyos fehér borba, és öntse ruhára, és amerre érzi, hogy fáj, arra borítsa be.

Hát meggyógyított. Hogy ez-e, mi-e, meggyógyultam.

Tudja, angyalom, ha valakinek zuzódása van, annak uborkabelet és rendes fekete kocsikenőcsöt kő adnyi. De az uborkabél az olyan csipős vót, hogy tudja, mikor beborította a lábam, kicsipte két likra.

Az a buborkabél pucuta ki azt az összetötött vért.

Tudja, van még egy! A törés.

Amikor a kislányom másfél éves vót, pallós vót a szoba és én föltettem a priccsre. Akkor még priccs vót régente, nem mint most, rekamé, meg rossebfránya! Aztán, tudja, én odatettem a priccsre, de nem vót messze a kászli, hogy én majd letörölgetek. De még oda sem értem a kászlihó,

a lány leesett, lefordút. Aztán itt az asó karja eltörött. Azt meg fokhagymaszárral csinátuk. Ugy, hogy a fokhagymaszárt ecetbe megdinsztütük, aztán, tudja avva a hagymaléve szoktuk megtottyugatnyi, de a keze fő vót kötve. Aztán három hét múva má szépen játszott a paprikajáncsiva. De éjje-nappa karon vót!

Szénapolyvát meg annak köllött mondani, akinek alába reumas vót. A szénapolyvát egy mosófazékba tettük, vizet öntöttünk rá, aztán fölforraltuk, és annak a valakinek akinek a lába fájt, annak a lábát beletettük a mosóteknyőbe, mert hát régen mosóteknyőt használtak és én a régiről beszélek, és oda beleöntöttük a vizet szénapolyvástu együtt és a lábát betakargatták. Meggyógyut. Persze, nem egyszerre, hanem többszöri kezelés után.

Hát angyalom, ezek vótak, ezeket hasznáták, ezeket tudom.

De bevált, mert meggyógyutak tüle az emberek.

Nemesvid, 1971. november 25.

Vojkovits László és felesége

A kislányom három hónapos volt és a doktor ur szinte egész nap ott volt nálunk, mert a kicsinek nem ment le a láza.

A szeomszédban lakott egy öreg bácsika, és azt javasolta, hogy kérjek füst nélküli puskaport, de ne mondjam meg neki, hogy mire kell, mert akkor nem ad. Kértem is és hazavittem. A puskaport egy kávéskanálba tettük és édestejet cseppentettünk rá. A kislányom bevette és egy fél óra múlva el is múlt a láza, úgy, hogy amikor az orvos jött, már ő is csodálkozott a játszó kislányon.

Édesanyám lába trombózisos volt. Az összegyűlő asszonyok azt javasolták, hogy tegyek rá marhatrágyát. Be is kötöttük, de amikor az orvos jött, addigra mindig kimosták, tiszta ágyneműt huztak, nehogy az orvos meglássa a nyomokat. Egy heti kezelés után édesanyám lába szépen kezdett gyógyulni. A doktor ur megkérdezte, hogy mondják meg őszintén, mivel gyógyították, nem lesz bántódásuk. Az asszonyok megmondták, és a doktor ur azt mondta, hogy csinálják eután is. Persze, én gyanus vagyok benne, hogy azt huzta-e le, de a daganat leapadt.

Ha valaki elvágta a kezét, akkor pókhálóval, tejfölös pékhálóval, vagy rágott paprikás kenyérrel gyógyították. Ha valaki belelépett a rozsdás szögbe, akkor ugye nem úgy volt, mint most, hogy minden falunak van orvosa, akkor többnek csak egy jutott, és bizony a seb elgennyesedett. Ilyenkor paradicsomot tettek rá, vagy utifüvet.

Kelésre turót kikeverték, egy kanál vizet tettek hozzá és az úgy felszívta, hogy csak ki kellett nyomni, és a nyílt sebbe is egész nyugodtan tehettk a mézes turót.

Ha vőgyét, vőgynek szoktuk mondani, ha a kelés annyira sárga volt és nem mertük kinyomni, akkor egy kis kócot szoktak rákötni, és kétfelü mint ahogyan az emberek megpödrik a bajuszukat, ugy megpödörtük, és azzal ki lehetett rántani.

Régen, amikor bucsukra szoktak járni, akkor hatvan-hetven kilométert is szoktak gyalogolni, és bizony a gyerekek lábát feltörte a hosszú ut, mert akkor nem volt ám cipő, szandál, papucs, meg tutyi, hanem mezitláb tették meg az utat. Akkor kerestek friss marhatrágyát és lótrágyát és azt tapostatták a gyerekekkel, és egy kicsit állatták benne őket, és aztán bírták tovább az utat.

Ha ekcémás az ember. Erre van tapasztalatom, mert csináltuk, és volt eredménye. Almát lereszeltük és sótalan zsírban megpirítottuk és mint a vaját, habosra kevertük és azt tettük a sebre rendszeresen változtatva. Három-négy nap múlva már volt hatása.

Ha valakinek érelmeszesedése volt, azzal naponta éhgyomorra megetettek egy gerezd fokhagymát. Ha valaki vérhasban szenvedett, annak főzni szoktak egy fazék krumplit, és annak a levét leszűrték és arra a meleg gőzre rááltatták, és pakróccal betakargatták.

Ez fölmelegítette őket.

Ja, és a gyulladt szemről is tudok mesélni! 15 éves lehettem, amikor begyulladt a szemem, de annyira, hogy csak sötét szobába tudtam lenni. Amikor jött valaki, pakróccal takartam az arcom, és amikor becsukták az ajtót, csak akkor vettem le a szememről, mert annyira bántott a fény. Akkora azt mondták, hogy cukrot törjenek meg, és azt fujják a szemembe. Hát meg is tették.

Használt.

Szemölcs? Ezt elmebélem. Bizony nevettem magam. Elsőbe rákötöttem cérnát, de hát elég nagy volt a szemölcs, volt akkora, mint egy babszem, és a cérna bizony beledagadt. Kétségbe voltam esve.

Az uram nem akart elmenni az orvoshoz, de sem a cérna, sem a szemölcs nem akart lejönni. Erre fő jöttek hozzánk lóval és én kértem lószórt. Azt szépen lefertőtlenítettem, és a cérnára rákötöttem. Higgye el, kedvesem, az úgy leest, hogy észre sem vettem.

Na, meg az álmatlanság! Példának mondom, hogy volt nálunk egy bácsi, annak volt egy három literes pohara. Abba mindig fogott egy jó marék mákgubót, azt megfőzte, és azt itta. Aztán mindig azzal dicsekedett, hogy milyen mélyen alszik. Nem a mákot, hanem a mákgubót főzte meg. Reumára is hallottam és meg is próbáltam. Nagyon sokat fájt a térdem. Azt mondták, hogy a fenyőfa tobozát főzzem meg. Én úgy is tettem. Egy 30 literes fazékba megfőztem és azt a főtt lét beleöntöttem a fürdőkádba úgy, hogy a térdemet ellepje. De pokróccal letakartam. Kb. háromszor csináltam meg ezt, de mindig ugyanazt a vizet melegítettem meg. És aztóta hála a jóistennek, nem fáj az én térdem.

Azt is tudom, hogy hasmenés ellen vadkörteét szedtek, és azt megfőzték és azt ették. De tudom, hogy jó az is, ha valaki a vadgesztenyét megsüti, de csak egy szemet, és annak a negyedrészté tejjel vagy tejföllel beveszi, hát az is használ.

Mondok én még egyet. Ez nagyon valóságos és igazságos történet.

Három-négy évig nagyon fájt a vállam. De annyira, hogy nem tudtam a bal kezemmel a hajamat megfésülni. Azt mondják nekem az öregasszonyok, hogy menjek el egy öreg nénihez, az majd meggyógyít engem. Hát úgy is lett. De bizony az az asszony úgy megkinzott engem, hogy alig tudtam hazajönni. És sokkal jobban lettem.

Na, meg hát ugye mi is eljárunk Hévizre, és ott is mindig jól megmasziroznak, és azóta az én vállam semmit se fáj.

És hiába ismerünk mi annyi "házi receptet" azért már minden panasszal az orvoshoz fordulunk, és így van ez jól.

Nemesvid, 1971. november 25.

A nemesvidi érvágós Sándor bácsi

Állatgyógyítások:

Azt kérde, angyalom, hogy kitől tanultam én ezt a mesterséget?

Higgye el, nem volt nehéz iskolám. Egy öreg pásztor volt itt nálunk, Nemesviden. Többszörte beszélgettünk, beszélgettünk; nézd fiam így, nézd fiam, ugy, ha jószágnak fáj a hasa, vagy eret kővágnyi, a fülét megfogod, meghallgatod az oldalát, ha vanórád, megnézed, hogy egy perc alatt hányat ver, ha látod, hogy sűrűbben ver, akkor érvágást kell csinálni. A kovácsok csináltak olyan vasat, azt odakötjük a nyakánál egy ütőérhő, aztán az eret elhuzzuk egy spárgával, annyira, hogy jól kidagadjon, aztán megütöttük az érvágót, ha fekete vér gyűtt belőle, koromfekete vér, akkor biztos az vót a baja, ha rendes piros, akkor más bajjal kezelték a jószágot. Utána nem kötöttük be, mert a spárga meg lett eresztve a nyakán, és elállt a vér. /A bőrt a vágás előtt ugy elhuzzták, hogy a seb az éren és a bőr felületén nem esett egybe/

Aztán még Nagyasszony és Kisasszony idején /augusztus 15-től szeptember 8-ig/ gubacsot, tölgyfagubacsot szedtünk.

Azt mögszárogattuk, hasmenésre és kólikára használtuk. De jó vót még az ezerjő fü is, de még étvágyhozónak is. Az állatokru még:

ha pl. a ló belegyün a kehébe, mi ugy mondjuk polgári nyeven, akkor annak megdagad az álla, és aztán ahun megdagad, ott be kő kenni ludzsirral, az kirágja a bőrit és azon kitisztul.

A göbe bug: ahol van rózsa, vadrózsa gubója, mint a gesztenye, olyan fondoros, abban van állítólag, nem tudom, hány darab kukac, annak leszedtük a gubóját és kitettük a disznónak valamilyen ételbe.

Meg aztán a herélés. Magam is heréltem és herélek ma is. Hát kérem, fiatal borgyunál, disznónál csináltuk. Van ám ahhoz rendes orvosi műszer! Olyan kis kés, hát avval csináltuk. Ugy, hogy megfogom a herét, és vágok rajt egy akkora lyukat, amekkorán a here kifér, akkor a here hárttyáját elvágom, majd a here inát kihuzom, négy-öt ujjnyira és elvágom. Utána visszaengedem és bekenem ludzsirral. És tudja, ezt a herét meg szokták sütni; forró vízzel leöntik, megkopozzák. leszelik, zsirba megsütik, és ahány here van, annyi tojást ütnek hozzá.

Ha a szarvasmarha fölfuvódik, trotállal szoktuk előbb csinányi, az annyi vót, hogy beleütöttük a kést és a levegő kigyütt. De enné sokkal jobbra tanított a doktor ur. Mert tudja, angyalom, a doktor ur is sokat magyarázott, de azért sokat köllött tapasztalnyi is. Azt mondta a doktor ur, hogy csővé vegyük ki a levegőt a beteg marhábu. Elmentem Marcaliba, és vettem két méter csövet, de nem azt a gyengét, hanem azt a keményet. Azt az ember az állat torkán leeresztette a gyo-morba, azon keresztül kiszökött a levegő. Ez hálásabb is mint az előbbi. És higgye el, mindig meggyógyultak az állatok.

Sándor bácsi

Ha az ember megfázott, akkor szénapolyvát főztünk, utána edénybe, lőtt téve, aztánnek a beteg ráhajolt, a fejét betakargattuk egy pokróccal, hogy a gőzt ugye beszijja. Ha valakinek eltörött a lába, annak vékony léceket köllött csinálni, és azt köllött a lábára fehér ruhával ráfásliznyi. De aztánnek nem volt szabad neki járkányi. De előtte mozgattuk és próbátuk összerakni az eltörött csontokat.

Tudaj, kedves, volt a szemszédba egy szolgagyerek. Hogy mi lőtte, mi se, nem tudom, de a feje teteje, a nyaka mind teli volt neki keléssel, vakkeléssel. Mondom neki:

- Imre, én megköpüllek!

- Jól van, Sándor bátyám!

Volt egy öngyujtóm, patronöngyujtó. Kigyujtottam, egy kicsit megmelegitettem és rátettem a nyakára, nem oda, ahol a kelés volt, a fenéket, csak ugy. Hát nem használt, természetes dolog, hogy nem használt.

- Megállj, a rosseb ögye mög, majd én szerzek rá orvosságot, mondom. Bevittem egy marok friss üvegcsollányt, megmarcangutam, aztán rákötöttem szegénynek a kupájára. Akkor még nem volt rajta sok, csak kettő-három. El is mult hamarosan. Hanem a kezelés után szegény Imrenek még több kelése lett. A csollánykezelés után. Tudja, angyalom, azért, mert hirtelen meggyógyult, és valahol máshun köllött neki kiszabadulni. Bodzafának a bőrét lehuzták, az meg lőtt főzve, aztán abba mosogatták, és az gyógyította meg. Hát a csollány erre a betegségre nem jó. De másra hasznos, mert fiatal ember voltam, és elvágтам a kezemet. Hát mentem a feleségem dédmamájához.

- A fenyé egye meg, állj meg, majd én meggyógyitalak. Kiment a faházba, hozott csollánt, összemarcinguta, bekötötte és aszonta:

- Három napig meg ne nézd!

Vakarnyi köllött, de nem néztem meg. Harmadik nap estefelé kibontottam.

Hát kérem szépen, teljesen össze vót gyógyulva. Ha a gyerek számár-
kö ögésbe vót, akkor lótejet vagy nyerslótejet itattak velük, kb.

három-négy decit. Tudom, angyalom, még a gyulladt szemet is.

Egy liter vizet forraljanak meg, azt hűtsék le, aztán abba a vízbe
mártsanak tollat, és avva kenegessék.

A gyulladt fülbe kőrözsa levelét csöppentették. Kőrözsát könnyen lehet
találni zsuppos házak tetején, vagy sirok szélén.

Fogfájásra? Legjobb orvosság a hideg vas. A fogó. Ráadásul ha valakinek
élviesen fáj a foga, olyan főzőkanalat vegyen be, amelyikkel már többször
rántást keverték, nahát angyalom, ha azt ráfogaj, akkor rögtön kiáll
belőle. Hogy honnan tudom? Hát nem áll ki a főzőkanál vége?

Tyukszemre? Késsel kivágtuk, hogy ne vérezzen annyira, azt a kis bőrkeménye-
dést vágtuk csak. De mondok még egyet. Na hogy i hiják, Déden voltunk
a kötői malomban. A molnár felesége azt mondja nekem, mert sántítottam,
hogy mi a baja, Sándor bácsi?

- Jaj, mondom, csókolom a kezit, lábát, nekem a lábam fáj.

- Hát mi lőtte? Elvágta?

- Dehogy vágtam el! Tyukszemem van.

- Atyaistan, hát maga ebbe szenved?

-Szenvedek bizony! Ugye szántani köll, aztán ha megyek a barázdába, és
nem jó lépek, hát fáj.

Aszongya: menjen haza és vegyen citromot, és keressen szalicilt.

Hazamentem, aztán krédeztem drága jó édesanyámat, a jó isten nyugosztal-
ja békében, hogy van-e itthon szalicil.

- Van édes fiam, mondta.

En fogtam magam, elmentem a bótba és vettem kettő citromot.

Aszonta a mónár felesége, hogy vágjam ela citromot és szalicilozzam meg, és
kössem rá. Hát meg is történt. De tudja, angyalom, nem birtam ki, annyira

fájt. Ott aludtam az ágyon, de egyszer csak azt érzem, mintha hangyák lennének az ágyamon. Éfélre felültem az ágyon, aztán elkezdtem az ágyon lógálni, hát nem bírtam. Utóbb már vert a víz.

Szükségelnyi köllött nekem, már minden bajom volt, a hányás kerülgetett. Elkáromkodtam magam, ledobtam a kötést, aztán azóta csak késsel gyógyitom a tyukszemet.

Na, meg aztán ma má nekünk is van orvosunk, aztán az segít má a betegeken.

Amikor a betegségekben babonával akartak gyógyítani

Ha a gyermek rossz, nyugös volt, vizet csináltak neki. Vizbe paraszt tettek, ha lement, akkor megigézték, szemmel verték, A vízzel megmosdatták, és a középső és a gyürüs ujjal háromszor a szájába cseppentettek, majd ugyanazzal a két ujjal a homlokától a lábáig háromszor végighuzták a testét. A vizet a kisgyerek ágya alá öntötték és a poharat felfordítva az ágy alá tették és egy napig ott hagyták. Eredmény: a gyermek elalszik, megnyugszik. Vizet azoknak a gyerekeknek csináltak, akiket szemmel vertek, megigézték./Igézés, lexikon szerint: a rontás egyik fajtája, babona és hiedelem szerint betegség előidézése, szemverés, vagy bűvös szavak által/.

Az emberek bűvös erőt tulajdonítottak egyes szemeknek. Az ilyen igézőket úgy ismerték meg, hogy a gyerek bágyadt, nyugtalan volt, de egészséges. Akkor utánanézték, ki látogatta meg aznap a kicsit, mert közülük valaki megverte a szemével. Ugyanigy az állatoknál is, ha a fiatal állat bágyadt volt és nem szopott, akkor szemmel verték. Ha nem tudták meg, hogy ki volt az igéző, akkor aki megnézte az állatot, annak háromszor le kellett köpnie. A rontás ellen úgy is próbáltak védekezni, hogy a baba kezére piros szalagot kötöttek. Ha Szentgyörgy éjszakáján nyirfaágat tűztek az ajtóra, akkor a betegség egész évben elkerülte a házat.

Gyótapusztai gyűjtés

Guricza Jánosné 79 éves

Hát, angyalom, ha találok keresetlen csontot, nem keresem, s ha véletlenül találok, és ha főkényem van, akkor ezzel a csonttal, háromszor huzsam végig a főkényt és dobjam a hátam mögé a csontot.

Ha valakinek van, ez való szent igaz ám, van olyan, na hogy is mondják, árpa, ha valakinek van árpája, akkor gyűnnek hozzám és én olyan gombos fejű szómával megkeritem, és a szómát hátradobom.

És az ugy leesik az a főkény, hogy észre sem veszik.

De még mit is csináltunk!

Amikor kenyeret sütöttünk és ki köllött pemetülni a kemencét, akkor avval a peméttel meghuztam háromszor és az is meggyógyította.

Meg aztán vadrepcét is használtak. Avval csak be köllött kötnyi.

Tungli Ferenc 76 éves

Hát én meg tudom a babonáskodás másik formáját. Tudja, akkor nem ugy volt, mint most. Orvoshó? Már csak később lehetett menni, az orvosról később lehetett hallanyi. Ugye, mink a gazdasághó tartozunk, különösen vót egy konvekciós doktor, ahó elmentek, de tudja, nem sokat hittek abba a gyógyszerekbe. Jobban hittek abba má, ha tovább tartott a betegség, ha elmentek a javasasszonyhó. Vót egy ittennék, Hosszuvizen, a másik Gadányban. Hát itt a babonaság abbu át, hogy viaszt forrasztott egy merőkanálba, azt a szabad tűzre tartotta.

Láttam egyszer, mert elmentem a szomszédasszonnyal, mert beteg vót a lánya, hát elmentünk Gadányba. Hát ott vót egy öntőasszony.

Vót neki egy fekete merőkanala, abba beletette a viaszt, aztán ott imádkozott, még azt is tudom, mit mondott. Közben mondta:

"Az erdőben van egy fa, abban van a Szűz Mária képe..." aztán igy sorba, de nem tudom az összeset elmondani, na aztán beleöntötte a viaszt egy tányérba, azt vizsgálgatta, kivitte a világosra, amikor a viaszt a vízbe öntötte egy porcelán tányérra, és mikor az megfagyott,

az megmutatta, hogy mi a baja, és mitől gyógyul meg. Persze vittük neki a beteg ingit is, meg minden félét, azátn azt mondta, hogy még időbe jöttünk, nem olyan nagy baj, és ellátott minket gyógyszerekkel.

Ezek ilyen szárított füjek /?/ vótak, vót abba, ami illatosabb vót, de majdnem mind illatos vót. Ebbül a zacskóbu is adott, a másik zacskóbu is. Valamellik majdcsak használ! Több zacskóbu is adott; na eztet lefekvés előtt, ennek a főztit hintsék be az ágyába, akkor meg ebbü is egy keveset ihatik, de el ne tévesszük ám, hogy mellik mihő tartozik! Ebbü inni szabad egy kortyot, ebbü meg ha csinának egy kis főztet, egy kevés pálinkába tegyék bele, és reggel ébredéskor fogyassza el!

Aztán at idő járt, a beteg vagy meggyógyult, vagy rosszabbu lett.

Ha rosszabbu lett, akkor azt javasota, hogy próbálkozzanak meg mással is, tudja, nem félt a konkurrenciátu az ilyen asszony.

Hát kedvesem, ezeket tudtam, ezeket szívesen segitettem magának.

Szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik segítséget nyújtottak dolgozatom elkészítésében, Igazgató Urnak, Ambrus tanár urnak, és tanárainknak, akik lehetővé tették gyűjtőmunkám elvégzését, és minden támogatást megadtak hozzá.

És köszönet azoknak az egyszerű falusi embereknek, akik ennek a dolgozatnak főszereplői voltak, és segítségük nélkül munkám eredménytelen lett volna.

Marcali, 1972. március 13.

2007

RIPPL-RÓNAI MÚZEUM KAPÓSVÁR